

5

ป้องกันไม่ให้เกิดความ เจ็บปวดทางสังคม

วีรมลล์ จันทรดี

ป่วยจัดในวันร้อนอนบอ้าวของเดือนเมษายน ฉันเดินขึ้นตึก
คนใช้สามัญเพื่อไปเยี่ยมคนใช้คนหนึ่ง เป็นตึกเก่าแก่สวยงามมีทางเดิน
ระเปียงด้านหน้าห้องกว้างเชื่อมต่อถึงกันทุกห้อง ที่หน้าห้องแต่ละห้องจะ
มีม้านั่งให้ผู้ป่วยนั่งชื่นชมสวนสวยได้ ชดเชยกับการที่ไม่สามารถออกไป
คลุกคลีกับดอกไม้ใบหญ้าสวยๆ นั้นได้เพราะเสี่ยงกับโรคแทรกซ้อน

เมื่อฉันเดินขึ้นไปถึง เห็นมีคนกลุ่มหนึ่งอออยู่หน้าห้องผู้ป่วย
ห้องหนึ่งหน้าตาทำทางเป็นกั๊งวล ฉันเดินเข้าไปถามคุณพยาบาลว่าเกิด
อะไรขึ้น เธอบอกว่าได้แจ้งญาติ “คุณพล” ว่าผู้ป่วยอาการไม่ดีให้รีบมา
เยี่ยม ซึ่งแพทย์ได้คุยกับภรรยาและครอบครัวแล้ว ทุกคนเข้าใจอาการ
และเลือกที่จะไม่ยื้อชีวิตผู้ป่วย คุณพลอายุสามสิบกว่า มีบุตรสาวหนึ่ง
คน เพิ่งขึ้นชั้นประถม ภรรยาเป็นพนักงานบริษัท มารดาและพี่สาวจะ
มาเฝ้าในวันธรรมดา ส่วนภรรยาจะมาเยี่ยมช่วงเย็นและวันเสาร์-
อาทิตย์ คุณพลป่วยเป็นมะเร็งระบบเลือดมารักษาได้เพียงสองสัปดาห์
อาการทรุดหนักอย่างรวดเร็ว ทำให้ครอบครัวไม่มีเวลาเตรียมตัวเตรียม
ใจ รวมถึงตัวฉันเองที่ได้คุยกับมารดาและพี่สาวในวันที่รับเข้าวันแรก
เพียงสองสามประโยครู้เพียงว่าคนใช้ทำงานที่ใดเท่านั้น

ห้องที่ผู้ป่วยนอนอยู่มีสามเตียง คุณพลนอนอยู่เตียงด้านในสุด
ฉันเดินเข้าไปด้านใน มีคนล้อมรอบเตียงประมาณสี่ห้าคนทุกคนกำลัง
ร้องไห้ ส่วนคุณพลนอนบนเตียงยกหัวสูงใส่ที่ครอบออกซิเจนทำทาง
กระสับกระส่ายแต่ไม่สามารถสื่อออกมาเป็นคำพูดได้

สิ่งที่ฉันคิด ณ ขณะนั้น คือ จะทำอย่างไรให้ทุกคนสามารถสงบลงได้เพื่อให้คนไข้มีภาวะที่สงบสุขที่สุด ฉันตัดสินใจเดินตรงไปที่เตียงแล้วยกที่กั้นเตียงลง จากนั้นก็ยกมือไหว้คุณพลพร้อมทั้งพูดเสียงที่ค่อนข้างดังเพื่อให้เขาได้ยินว่า ฉันขอบคุณที่ “คุณพล” ได้สร้างความสุขให้คนไทยและทำหน้าที่เป็นตัวแทนคนไทยส่งแรงเชียร์นักกีฬาไทย คุณพลหยุดอาการทुरนทुरายและมองตรงมาที่ฉันพร้อมกับสายตาที่สามารถอ่านได้ว่าเขาดีใจที่มีคนเห็นสิ่งที่เขาทำ

จากนั้นฉันแนะนำตัวเองกับทุกคนและถามว่าแต่ละคนเกี่ยวข้องกับคนไข้อย่างไร ฉันถือโอกาสนี้บอกว่าสิ่งที่เขาต้องการมากที่สุดตอนนี้คือ ความรักจากทุกคน การบอกเล่าเรื่องราวหรือสิ่งสวยงามที่เคยทำร่วมกัน ความเศร้าเสียใจจะทำให้ผู้ป่วยหวังกังวลมากขึ้น ทุกคนเปลี่ยนท่าที่เป็นสงบมากขึ้น จากนั้น ฉันก็เดินออกมานอกห้อง เพื่อเปิดโอกาสให้ครอบครัวอยู่ด้วยกัน

ที่หน้าห้องฉันเจอหลานสาวผู้ป่วยอายุคงไม่ถึงยี่สิบปีดีนักเดินเข้ามาทัก ฉันขออนุญาตช่วยและบอกวิธีที่เธอจะสามารถช่วยเหลือมารดาของคุณพลได้ เพราะตอนนั้นยังเดินทางมาไม่ถึง เธอรับปากและยินดีทำเพื่อตอบแทนบุญคุณคุณอา (คุณพล) จากนั้นเธอบอกให้ฉันช่วยคุยกับเด็กผู้หญิงเล็กๆ คนหนึ่งที่กำลังนั่งเล่นอย่างเหงาๆ ตามลำพังอยู่หน้าห้องถัดไป ฉันบอกให้เธอพาหนูน้อยคนนั้นมานั่งกับฉันที่ม้านั่งยาวหน้าห้อง ที่ที่เราจะนั่งคุยกันตามลำพังและสามารถมองเข้าไปเห็นพ่อของหนูน้อยได้

หนูน้อยนั่งลงข้างๆ ฉัน ฉันเริ่มการคุยโดยแนะนำตัวเองและแทนตัวเองเป็น “น้า” ส่วนหนูน้อยชื่อ “เนม” ขณะที่พูดเธอไม่ได้มองหน้าฉันเลย ฉันขยับตัวเข้าไปใกล้เธอและชวนคุยเรื่องทั่วๆ ไป เช่น กำลังเล่นอะไร เธอตอบคำถามสั้นๆ เมื่อสังเกตว่าเธอค่อยผ่อนคลายเป็นแล้ว ฉันจึงพูดถึงพ่อของเธอ

“ตอนนี้คุณพ่อไม่สบายค่อนข้างมาก ทุกคนต้องไปให้กำลังใจคุณพ่อ เลยให้น้ามาคุยกับเนมแทน” ฉันเริ่มเรื่อง เธอพยักหน้ารับรู้

“เวลาที่เนมไม่สบายหรือเวลาที่ทักลัม คุณแม่ไปลอบเนมว่าอย่างไรคะ” เธอยังเงิบอยู่ ฉันเริ่มยกตัวอย่างคำพูดที่พ่อแม่จะใช้ปลอบ

ลูกเวลาหกล้ม เธอพยักหน้าบ้างในคำพูดที่คาดว่าจะตรงกับสิ่งที่เธอเคยได้รับ

“ตอนนี้คุณพ่อก็อยากให้เนมบอกกับคุณพ่ออย่างนั้นเหมือนกัน เนมจะทำได้ไหมคะ” หนูน้อยยังคงตอบคำด้วยการพยักหน้า แต่คราวนี้เงยหน้ามองฉัน ฉันชื่นชมเธอและค่อยๆ บอกเธอเกี่ยวกับความตาย โดยพูดช้าๆ และสังเกตปฏิกิริยาเธอไปด้วย

“อีกสักพักคุณพ่ออาจจะไม่ได้อยู่ตรงนี้กับเนมกับคุณแม่ คุณพ่อจะไปอยู่บนฟ้า”

“ท่านจะคอยมองเนมอยู่ เนมอาจจะเห็นคุณพ่อได้ถ้ามองขึ้นไปบนฟ้า แต่ถ้าไม่เห็นคุณพ่อก็จะยังอยู่ในใจของเนม”

“คุณพ่อเคยบอกใช้ไหมคะว่าอยากให้เนมเป็นเด็กดี ถ้าเนมเป็นเด็กดีคุณพ่อก็จะรู้”

เนมเริ่มสะอื้นโดยไม่มีเสียงร้องให้ ตัวหนูน้อยสั่น ฉันโอบกอดเธอและให้ความเงียบทำงาน น้ำตาเธอค่อยๆ รวมตัวกันเป็นเม็ดใหญ่หยาดลงบนหลังมือเธอ น้ำตาหนูน้อยเริ่มพรุ้งพรูแต่ไม่มีเสียงร้องให้ออกมาเลย ฉันเอามืออีกข้างบีบมือเธอส่งกำลังใจให้ สักพักเธอค่อยๆ เงยหน้าขึ้น ส่งสัญญาณว่าเธอพร้อมแล้ว

ฉันเตรียมเธอให้พร้อมที่จะรับสภาพของผู้ป่วยที่อาจจะนำตกใจสำหรับเด็กเล็กๆ

“เนมจะเห็นคุณพ่อนอนบนเตียง คุณพ่อจะใส่เครื่องที่ช่วยให้หายใจสะดวกขึ้น ทำให้ไม่สามารถพูดกับเนมได้สะดวกนะคะ คุณพ่อได้ยินสิ่งที่หนูจะพูด แต่ต้องพูดเสียงให้ดังๆ หน่อย”

“เนมไปกราบคุณพ่อใกล้ๆ ได้เลย แล้วก็บอกท่านเหมือนที่ท่านเคยบอกหนู เช่น บอกว่าเนมจะเป็นเด็กดี จะตั้งใจเรียน”

หนูน้อยลุกขึ้นยืน จับมือฉันให้เดินไปด้วยกัน ฉันเดินเยื้องไปทางด้านหลังให้หนูน้อยเป็นผู้นำ คนทั้งห้องหันมองเราเป็นตาเดียว ฉันส่งสายตาไปที่แม่ของเด็ก บอกว่าให้เชื่อมั่นการตัดสินใจของลูก เนมเดินตรงไปที่พ่อด้วยท่าทางที่เชื่อมั่น กราบที่มือคุณพล และบอกว่า “หนูรักพ่อคะ หนูจะเป็นเด็กดีนะคะ...” เธอพยายามกลั้นสะอื้นและสามารถทำได้ แม่ของเนมเอื้อมมือไปกอดไหล่ลูกสาวเพื่อให้ออกใจ

ฉันเดินเลี้ยวออกมาให้ครอบครัวอยู่ด้วยกัน

หาก “เนม” ถูกกีดกันไม่ให้รับรู้และไม่ได้เข้าไปพูดคุยกับพ่อ นอกจากความเศร้าเสียใจที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักแล้ว สิ่งที่น่าจะเกิดขึ้นคือ ความรู้สึกกังวลหรือไม่เชื่อมั่นเรื่องความสัมพันธ์ว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวและการสนับสนุน (โดยเฉพาะการสนับสนุนทางใจ) ที่ครอบครัวจะมีให้อาจมีพฤติกรรมแยกตัวออกจากครอบครัว หากครอบครัวไม่เข้าใจส่งผลให้เกิดการเสียความสัมพันธ์ในครอบครัวในระยะยาวได้

สิ่งที่เกิดขึ้นนี้เรียกว่า “ความเจ็บปวดทางสังคม” (Social Pain) หรือ ความเจ็บปวดจากการเสียความสัมพันธ์ทางสังคม เลียร์ และสปริงเกอร์ (๒๐๐๑)^{<1>} บอกว่า การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักนั้นนำมาซึ่งความเจ็บปวดทางสังคม (Social pain) ได้อย่างมหาศาล

การป้องกันไม่ให้เกิดความเจ็บปวดทางสังคมในผู้ป่วยและครอบครัว จึงควรเป็นงานหนึ่งที่นักสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ต้องเข้าไปมีบทบาท เพราะว่ามีนักสังคมสงเคราะห์ เป็นวิชาชีพเดียวในสายงานสาธารณสุขที่ทำงานด้านสังคม

อ้างอิง

<1> Geoff MacDonald, Social Pain and Hurt Feelings; To appear in P. J. Corr & G. Matthews (Eds.), Cambridge Handbook of Personality Psychology. ค้นข้อมูลจาก internet; ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์; p. 4

นางสาววีรมลล จันทร์ดี

ผู้อำนวยการพิเศษนักสังคมสงเคราะห์ ๗ ฝ่ายสวัสดิการสังคม โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย จบสังคมสงเคราะห์ศาสตร์บัณฑิต พ.ศ. ๒๕๓๕ และสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต (การบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นวิทยากรอบรมต่างๆ หลายหลักสูตรหลายสถาบัน นำเสนอผลงานวิชาการและดูงานในประเทศเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกาได้รับรางวัลเจ้าหน้าที่ดีเด่นของโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๕ และรางวัลนักสังคมสงเคราะห์ดีเด่น ประเภทนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ จากมูลนิธิปกรณ์ อังศุสิงห์ พ.ศ. ๒๕๔๙ โทร.0.2256.5398, 08.1917.3427 Email: veeramonl@hotmail.com